VISIE

Avonturieren in Almere

AVONTUURLIJK SPELEN EN GEZOND BEWEGEN IN EEN GROEN DECOR

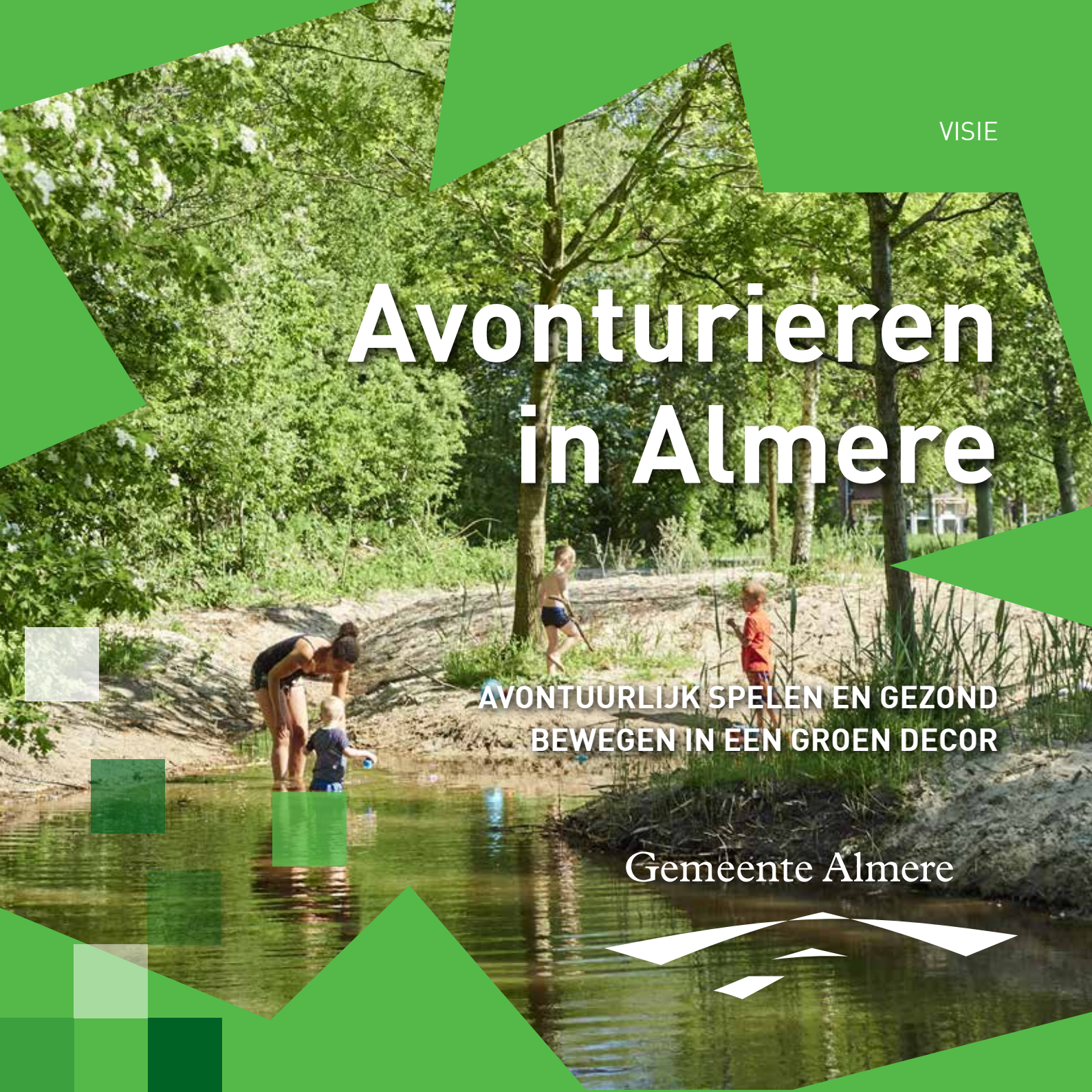

Gemeente Almere

INHOUD

HOOFDSTUK 1 INLEIDING **8**

HOOFDSTUK 2 DE ESSENTIE VAN SPELEN EN BEWEGEN **10**

Spelen 11

Bewegen 13

Wat vindt de stad? 14

Typisch Almeers 15

Samenhang 16

HOOFDSTUK 3 WAT IS AVONTURIEREN IN ALMERE? **18**

Meedenken en meedoen 19

Spelen is voor iedereen mogelijk 20

Naar buiten gaan is ontmoeten 21

Avontuurlijk spelen en bewegen 21

Breed aanbod 24

Chillen moet kunnen 24

Sportieve jongeren en volwassenen 25

En verder... 25

HOOFDSTUK 4 HOE GAAN WE HET DOEN? **26**

Werken in verbinding 27

Samen met de stad 27

Circulaire economie 31

Toelichting op voorzieningen voor kinderen en jongeren 31

Begroting 41

Literatuur 42

SAMENVATTING

AVONTURIEREN IS HET VOLGEN VAN HET KIND (IN ONSZELF) DAT NAAR BUITEN GAAT OM DE OMGEVING TE VERKENNEN EN ZICH SPELENDERWIJS ONTWIKKELT OM VERDER TE KOMEN. AVONTURIEREN DOOR TE SPELEN, TE BEWEGEN ÉN VRIENDSCHAPPEN TE SLUITEN - IN HET GROENE DECOR VAN ALMERE.

SPELEN

Kinderen spelen om zich voor te bereiden op de toekomst. Voor kinderen is spelen namelijk veel meer dan spel en beweging. Zonder het zelf te beseffen ontwikkelen ze tijdens het spel persoonlijke eigenschappen als zelfstandigheid, zelfvertrouwen en creativiteit. Ze ontwikkelen motorische en sociale vaardigheden die later in het leven zo belangrijk zijn. Door te spelen ontwikkelen ze vaardigheden als risico's inschatten, bouwen, oplossingen verzinnen en doen ze materiaalkennis op. Kinderen leren door te ontdekken. Door de speel- en beweegruimte in Almere op een meer avontuurlijke manier in te richten en samen te werken, verwachten we dat kinderen en volwassenen de essentie van spelen weer in gaan zien.

Een kind heeft verschillende speelplekken nodig. Naast spelen in de openbare ruimte, zoals op de stoep of op straat, willen kinderen ook graag spelen op plekken waar speeltoestellen staan en dan vooral daar waar anderen zijn. We zoeken naar een balans tussen kleine herkenbare speelplekken dichtbij huis en verschillende centrale speelplekken in de buurt waar meer kinderen zijn en meer te beleven valt, met aanvullend een speeltuin op stadsdeelniveau voor het complete aanbod.
Ook jongeren hebben een eigen plek nodig. Zij hebben behoefte aan beweging en ontmoeting en daarom willen we voldoende sport- en ontmoetingsplekken voor ze hebben.

BEWEGEN

De mens is gemaakt om te bewegen. Toch beweegt de Almeerder minder dan de gemiddelde Nederlander, en dat terwijl Almere met haar uitgebreide (fiets)padennetwerk en het vele groen een prachtige plaats is om te bewegen, te ontspannen en te ontmoeten. De beweegvriendelijke ruimte, bestaande uit routes en knooppunten, stimuleert Almeerders om vaker en langer naar buiten te gaan, op individuele basis of in georganiseerd verband. De paden zorgen voor veilige routes voor kinderen om van en naar speelplekken te gaan, waardoor ze eerder zelfstandig kunnen avonturieren. Voor volwassenen bieden de routes veilige en goede mogelijkheden voor functioneel en recreatief bewegen. De knooppunten hierlangs zijn kansrijke plekken voor spelen, ontmoeting en beweging.

HOE GAAN WE HET DOEN?

Een evenwichtige spreiding zorgt ervoor dat er voldoende plekken en voorzieningen zijn voor spelen, sporten en ontmoeten. Meer speel-, beweeg- en sportvoorzieningen in de buurt van routes of wijkvoorzieningen maken de routes aantrekkelijker en leidt tot meer spontane ontmoetingen op deze nieuwe knooppunten. Op deze manier maken we de stad aantrekkelijker en stimuleren we bewegen en ontmoeten. Voor zowel kinderen om zich zelfstandig te kunnen verplaatsen als voor volwassen om te bewegen.

We maken de komende jaren een beweging van formeel naar meer avontuurlijk spelen, met een grotere rol voor de bewoners. En meer is mogelijk als we het samen doen. We willen de stad ruimte geven om invloed uit te oefenen. Dat betekent dat wij openstaan voor initiatieven voor nieuwe speel- en beweegplekken. We willen participatie op verschillende niveaus. Almeerders kunnen meedenken, meedoen of zelf doen. Meedoen kan met bedenken, ontwerpen en beheren.

INLEIDING

1

“Wat er ook speelt in een stad,
laten het vooral de kinderen zijn”
(Vrij naar Loesje)

Kinderen spelen om zich voor te bereiden op de toekomst. Al spelend kunnen ze zich motorisch, sociaal en cognitief ontwikkelen. En hoe meer vrijheid, groen en ruimte, hoe langer kinderen kunnen spelen en hoe gelukkiger ze zijn.

Maar niet alleen spelen is belangrijk voor kinderen. Ook bewegen is goed voor ze. Het draagt bij aan het gevoel van welzijn en geluk, net als ontspanning en sociale contacten en dat geldt net zo goed voor volwassenen. De mens is immers gemaakt om te bewegen. Toch beweegt volgens het meest recente GGD-onderzoek de Almeerder minder dan de gemiddelde Nederlander, en dat terwijl Almere met haar uitgebreide (fiets)padennetwerk en het vele groen een prachtige plaats is om te bewegen, te ontspannen en te ontmoeten.

Een speel- en beweegvriendelijke omgeving draagt bij aan de aantrekkelijkheid van de woonomgeving. Het betekent ruimte voor ontmoeting en daagt uit tot gezond bewegen. Ruimte voor spelen en bewegen is vooral in Almere belangrijk. Waar een kwart van de Almeerders jonger is dan 18 jaar, is zelfs 1 op de 5 jonger dan 15 jaar. Daarbij is het goed te beseffen dat de speelruimte begint zo gauw deze doelgroep de deur uit stapt. Voor hen is de hele openbare ruimte speelruimte, of deze er nu specifiek voor is ingericht of niet.

AANLEIDING

Maar wat is daarvoor nodig? Hoe kom je tot een evenwichtige spreiding van de speeltoestellen voor een optimaal gebruik? Hoe geven wij ruimte aan de verschillende doelgroepen van jong tot oud, zonder dat ze elkaar in de weg zitten? Wanneer is een plek oké en is iemand met een handicap welkom? Hoe ga je om met de balans tussen de beschikbare middelen en de maatschappelijke wensen en trends? De raad heeft eerder geconstateerd dat er geen vastgesteld kader voor evenwichtige verspreiding en inrichting van speelruimte beschikbaar was. Daarnaast heeft in februari 2018 de Rekenkamer geconcludeerd in haar onderzoek ‘Lessen beheer en onderhoud openbare ruimte Almere’ dat kaderstellingen vanuit de gemeenteraad behulpzaam zijn bij een doelgerichte inzet.

In samenspraak met de raad, de inwoners uit Almere en beleidsambtenaren van andere afdelingen hebben we dit beleid opgesteld in twee delen.

Het eerste, voorliggende deel is een langjarige beleidsvisie op speel- en beweegterreinen, vastgesteld door de gemeenteraad op..... Het tweede, het uitvoeringsdocument, is geschreven voor uitvoerende ambtenaren en kent naast technische specificaties ook een dynamischer opzet. Bij wijzigingen in bijvoorbeeld bestemmingen of budget, zijn aanpassingen makkelijk door te voeren.

LEESWIJZER

Dit nieuwe speel- en beweegruimtebeleid Avonturieren in Almere gaat over de inrichting van de speel- en beweegruimte in Almere. Het is gebaseerd op ervaringen tot nog toe, op de mening en wensen van de Almeerders (door middel van een stadsconsultatie en raadsbespreking) en op actuele onderzoeken en literatuur.

In hoofdstuk 2 staat het grote belang van spelen en bewegen, de trends, uitdagingen en kansen, de uitkomsten van de stadsconsultatie en de verbinding met andere visies en beleid centraal. Hoofdstuk 3 gaat over het gewenste resultaat en de manier waarop we dat willen bereiken. In hoofdstuk 4 buigen we ons over de vraag hoe we dat gaan uitvoeren, waar en met wie, en wat het gaat kosten.

ESSENTIES VAN SPELEN EN BEWEGEN

Avontuurlijk spelen en gezond bewegen in een groen decor

- **Almere is een gezonde stad met ruimte voor spelen en bewegen voor alle leeftijden**
- **Het Almeerse netwerk van fiets- en wandelpaden nodigt uit tot bewegen**
- **Spelen is voor iedereen ook als je een handicap hebt**
- **Naar buiten gaan is ontmoeten**
- **Avontuurlijk spelen is je voorbereiden op de toekomst**
- **Chillen moet kunnen, jongeren hebben ruimte om te ontmoeten en te sporten**
- **Er is veel variatie in het aanbod van speel- en beweegvoorzieningen**
- **Door het samen te doen is meer mogelijk**
- **Almere is toekomstbestendig: daarom hergebruiken we materiaal om te bouwen en te spelen**

DE VERTREKPUNTEN VOOR EEN GEZONDE OPENBARE RUIMTE

2

In dit hoofdstuk leggen we uit wat de achtergrond is van dit speel- en beweegruimtebeleid. We beginnen met de essentie van spelen en bewegen, waarom dit zo belangrijk is en waarom we daar ruimte voor willen maken. We geven kort aan wat de Almeerders belangrijk vinden en waarom Almere zich zo goed leent voor buiten spelen en bewegen. Tot slot geven we de kaders weer waarbinnen dit beleid tot stand is gekomen.

SPELEN

Spelen is je voorbereiden op de toekomst. Spelen vereist ruimte voor creativiteit; het laat je leren, ontdekken en bouwen. Het laat je anderen ontmoeten en daardoor meer betekenis te zien in samenwerken. Je ontwikkelt je motorisch en sociaal en spelen draagt ook bij aan het vergroten van je oplossend vermogen. Spelen is avonturieren.

Uit deze omschrijving – die in verschillende onderzoeken naar voren komt – blijkt dat spelen ontzettend belangrijk is en essentieel voor de ontwikkeling van een kind. Kinderen leren, ontdekken, ontmoeten, experimenteren en ontwikkelen hun beweegvaardigheid tijdens het spelen. Het ligt voor de hand dat we in Almere zorgen dat kinderen van alle leeftijden veilig kunnen (mee)-spelen. Dat vraagt wel de nodige aandacht. Er zijn namelijk veel kansen, maar ook veel uitdagingen.

Figuur 1: trends in spelen en bewegen

Naast de hierboven genoemde trends, zien we nog een andere trend, namelijk dat angst een steeds grotere rol lijkt te spelen in onze samenleving. De angst dat onze kinderen iets overkomt leidt tot voorzichtig gedrag van ouders, maar ook tot het inrichten van erg veilige speelplekken door de gemeente zonder uitdaging. Natuurlijk staat veiligheid voorop, maar dat mag in onze ogen niet leiden tot de eenzijdige benadering: "Met een toestel uit de catalogus zijn we klaar." Hierdoor beperken we kinderen in hun creativiteit, hun fantasie, hun oplossend vermogen en hun ontdekkingstocht van de wereld om hen heen. We zien nu al dat mensen, niet alleen kinderen, steeds meer vervreemd raken van buitenspelen. Als dit een blijvende trend wordt, willen wij daar graag iets aan doen.

BEWEGEN

De mens is gemaakt om te bewegen. Toch beweegt volgens het meest recente GGD-onderzoek de Almeerder minder dan de gemiddelde Nederlander, en dat terwijl Almere met haar uitgebreide (fiets)padennetwerk en het vele groen een prachtige plaats is om te bewegen, te ontspannen en te ontmoeten. Ook kent Almere een hoger percentage inwoners met overgewicht, en dat begint al op jonge leeftijd.

Tegelijkertijd zien we ook dat Almeerders steeds meer gaan sporten. Omdat sporten en bewegen bijdraagt aan een betere gezondheid, meer welzijn en meer sociale interactie, willen we Almeerders stimuleren om te bewegen. Daarom gaan we de openbare ruimte uitnodigend inrichten.

WAT VINDT DE STAD?

Omdat zowel kinderen als ouders, verzorgers, ouderen, professionals en mensen met een beperking allemaal andere behoeften hebben, willen we dit beleid zo breed mogelijk ontwikkelen. Daarom hebben we onder de Almeerders een stadsconsultatie gehouden. Wat vinden zij nou belangrijk als het gaat om spelen?

In mei en juni 2018 konden Almeerders, van jong tot oud, hun zegje doen over speelplekken, sportvoorzieningen en ontmoetingspunten. Zo'n 335 kinderen, jongeren en volwassenen hebben hieraan meegewerkt in interviews, groepsgesprekken, opdrachten en enquêtes.

Zo leren we van de jonge en volwassen Almeerders dat het huidige denken over speelvoorzieningen weinig ruimte biedt voor kinderen aan fantasie, ontdekken en dingen maken. De gewone speeltoestellen zijn te statisch, te formeel. Ze beantwoorden maar voor een deel aan de speelbehoefte van een kind in ontwikkeling. Hieruit blijkt dat formele, door de gemeente ingerichte speelplekken niet zo belangrijk zijn als gedacht. We zien een voorkeur voor **informeel, avontuurlijk spelen**. Met speelvelden vol afwisseling, hoogteverschillen, losse onderdelen en water en zand. Speelvelden die veranderen en getransformeerd kunnen worden en daarom uitnodigen tot spel. Er is vraag naar meer variatie, niet alleen in het spelen dichtbij huis maar ook naar speeltuinen met een breed aanbod, ook al liggen die speeltuinen wat verder van huis. Ontmoedigend zijn de versleten of **slecht onderhouden** speelplekken. Zeker als hier hondenpoep wordt aangetroffen, net als op vele trapvelden het geval is.

Om het spelen voor kinderen dichterbij huis spannender te maken, geven ouders aan best bereid te zijn om daar **hand- en spandiensten** voor te leveren, zeker als er samengewerkt zou kunnen worden met de gemeente, die van tijd tot tijd adviezen verstrekt, en materialen als takken, boomstammen of speelzand.

Jongeren hebben naast het sporten ook in deze tijd van sociale media nog steeds de behoefte om elkaar te **ontmoeten** in de openbare ruimte. Zij geven aan dat ze nog weleens verjaagd worden door de omgeving en dat bankjes soms te vies zijn om op te zitten.
Zowel kinderen als de jongeren weten van elkaar dat zij op sportief ingerichte plekken slecht mixen, waarop de jongere doelgroep vaak maar vertrekt.
De **sportieve volwassenen** laten zien dat zij creatief gebruik maken van elementen in de openbare ruimte die eigenlijk voor andere doeleinden zijn aangelegd. Denk hierbij aan trappen op taluds of zitbankjes voor het doen van sit-ups. Meer aandacht voor sportieve elementen, zoals bijvoorbeeld rek- en klimtoestellen langs de beweegroutes in de stad, zou het sportieve gedrag van meer mensen kunnen stimuleren.

Senioren ervaren een drempel om als individu gebruik te maken van de sport- en beweegvoorzieningen. Bewegen in de openbare ruimte is voor hun pas aantrekkelijk als het om een gezamenlijke activiteit gaat en dit op een korte afstand van huis mogelijk is.

TYPISCH ALMEERS

Almere is een van de groenste steden van Nederland en het vele groen wordt door de inwoners goed gewaardeerd. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat hoe meer groen, hoe langer kinderen spelen. Bovendien helpt de aanwezigheid van groen bij het voorkomen van gedragsstoornissen en depressie, ook bij kinderen. Een groene omgeving kalmeert en ontspant. Groen maakt gelukkig, en spelen in het groen is daarom voor kinderen dubbel zo gunstig.

Citaat Juf Susan:

> “Sinds het groene schoolplein zijn er minder conflicten op school.”

Almere heeft een uitgebreid netwerk van fiets- en wandelpaden, dat niet alleen de stadsdelen met elkaar verbindt maar ook royaal door de groene omgeving van Almere slingert. Dit zijn voor kinderen en volwassenen veilige routes die zorgen voor een verbinding van de verschillende voorzieningen in de wijk. En die typisch Almeerse infrastructuur, die we ‘langzaamverkeerroutes’ noemen, blijkt een geweldige kans. Veilige langzaamverkeerroutes blijken de sleutel voor het halen van de dagelijkse beweegnorm van de Gezondheidsraad.
We zien Almere als toonaangevend voorbeeld van een Growing Green City, de tuinstad met ruimte en groen en een veilige infrastructuur, waar de gezondheid van haar inwoners voorop staat. Onze Growing Green City richt zich op healthying, feeding, greening en energizing van de stad en daarmee haar bewoners.

SAMENHANG

Het speel- en beweegruimtebeleid staat niet op zichzelf, maar hangt samen met veel andere beleidsstukken. Belangrijk is dat het speel- en beweegruimtebeleid voortkomt uit de ambities uit het Collegeakkoord ‘Liefde voor de stad’ (2018). Daarin staat dat het college de komende jaren meer nadruk wil leggen op het denken in opgaven en niet in hokjes. In dit geval is de opgave: Gezond in Almere. Wat heeft de stad nodig en hoe kunnen we als gemeente daarin voorzien? Dit speel- en beweegruimtebeleid neemt daarop een voorsprong door het nieuwe beleid te maken samen met de stad en de gemeenteraad, en in afstemming met de beleidsvelden die betrokken zijn bij sport en spel in de openbare ruimte.

Het college wil ook de komende jaren kansen scheppen voor de jeugd, onder andere door ze eigen plekken in de stad te geven om zich te ontspannen en te ontplooien. Afgestemd op wat zij nodig hebben, zonder anderen tot last te zijn. Ook gaat het over bewegen als onderdeel van een gezonde leefstijl. Bij alle plannen voor inrichting, beheer en onderhoud van de openbare ruimte worden gezondheid en gezonde leefstijl integraal meegewogen. Bovendien wil het college de komende jaren extra ruimte geven aan initiatief; dat is waar we ook in dit nieuwe speel- en beweegruimtebeleid aandacht aan zullen besteden.

> “Almere is een gezonde stad met ruimte voor spelen en bewegen voor alle leeftijden”

Dit beleid heeft veel raakvlakken met de gezondheidsnota ‘Samen in beweging blijven voor een gezond Almere’ en met de Sportnota. Beide richten zich op het stimuleren van meer bewegen, het voorkomen van overgewicht, het versterken van de mentale weerbaarheid en een aantrekkelijke omgeving om meer te bewegen en te spelen (schoon, veilig, toegankelijk en sociaal). Ook zijn er nog enkele stimuleringsprogramma’s als Aanpak gezond gewicht Almere, Gezonde school en Groene gezonde verbinding, die allemaal een link hebben met een speelser en gezonder Almere.

Spelen is voor iedereen, ook als je een handicap hebt. Almere is een van 25 koplopersgemeenten voor de inclusieagenda; een initiatief van de VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten) de maatschappij toegankelijker te maken voor mensen met een handicap. Almere maakt samen met twee andere koplopersgemeenten deel uit van het Leernetwerk Samen Spelen om weer andere gemeentes te inspireren.

Dan is er nog een link met Veiligheid. Om (jeugd)overlast te voorkomen werken wij samen met Kabinet Veiligheid. In de fysieke ruimte doen we dit met toezicht, handhaving en interventie op speel- en schoolpleinen en bij jongerenontmoetingsplaatsen.

Een interessante speel- en beweegvriendelijke omgeving bereiken we alleen als we dit samen doen met de Almeerder. We lezen dat ook terug in de Participatienota, die een aanmoediging is om naar de hoogste participatievorm te streven. En ook de omgevingsvisie is een uitnodiging aan bewoners om initiatieven te ontplooien.

WAT IS AVONTURIEREN IN ALMERE?

3

Avonturieren is naar buiten gaan: de omgeving én jezelf verkennen. Anderen ontmoeten en samen verder ontwikkelen. Het is spelen, bewegen en samenzijn in een groen decor.
We maken daarvoor gebruik van twee kenmerkende sterke punten van Almere, namelijk het vele groen en de fysieke structuur van fiets- en wandelpaden, zowel binnen als buiten de bebouwde kom.

De beweegvriendelijke ruimte, bestaande uit routes en knooppunten, stimuleert Almeerders om vaker en langer naar buiten te gaan, op individuele basis of in georganiseerd verband. De paden zorgen voor veilige routes voor kinderen om van en naar speelplekken te gaan, waardoor ze eerder zelfstandig kunnen avonturieren. Voor volwassenen bieden de routes veilige en goede mogelijkheden voor functioneel en recreatief bewegen. De knooppunten hierlangs zijn kansrijke plekken voor spelen, ontmoeting en beweging.

> “Het Almeerse netwerk van fiets– en wandelpaden nodigt uit tot bewegen”

Om dit te kunnen realiseren moeten we anders naar ons werk kijken. We denken niet meer in ‘wij, de gemeente en zij, de stad’, maar in ‘samen met de stad’. We zorgen ervoor dat iedereen die betrokken is bij spelen en bewegen al in een vroeg stadium meedoet. Want spelen en bewegen gaat ons allemaal aan.

MEEDENKEN EN MEEDOEN

Uit de stadsconsultatie kwam naar voren dat meer aandacht voor informeel en avontuurlijk spelen op veel bijval kan rekenen. Dat is natuurlijk niet van vandaag op morgen geregeld. We willen de weg der geleidelijkheid bewandelen en de speelplekken in de stad omvormen naar meer avontuurlijke speelplekken en –tuinen, op momenten dat deze aan vervanging toe zijn.

Uit onder andere het Sportdeelnameonderzoek 2018 blijkt dat Almeerders bij het sporten en bewegen gebruik maken van wat er al is, maar daarnaast ook suggesties hebben, zoals verlichte hardlooproutes, buitenfitness & bootcamp of goede kwaliteit van de paden. Daarom willen we op gezette tijden met de Almeerders in gesprek gaan over hun wensen en wie wat gaat doen. Dat geldt voor zowel sporttoestellen als voor speelplekken.
Voorop staat dat bij de inrichting van de speelruimte het zelfstandig spelen en sporten gestimuleerd wordt (leuk, leren, ontwikkelen, gezond). Allereerst kijken we naar de behoefte van de doelgroep en de mogelijkheden.

En pas daarna wat je aan voorzieningen kunt bieden, die hier invulling aan geven. De speelruimte moet variatie en uitdaging bieden op de plek zelf en tussen plekken onderling. De bewoners denken en doen hierin mee of worden gestimuleerd hierin mee te doen, ook in het beheer. Zo werken we aan sociale cohesie, zelfredzaamheid en vooral aan een speel- en beweegvriendelijke ruimte.

De aanleg van speel- en beweegplekken heeft gevolgen voor het gebruik van die plekken in de openbare ruimte. Niet alleen op fysiek niveau (kinderen spelen, volwassenen bewegen) maar ook op sociaal niveau, doordat mensen elkaar ontmoeten. Zo krijgt een plek meerdere functies en daar houden we bij de aanleg al rekening mee, door bewoners zoveel mogelijk hierbij te betrekken.

SPELEN IS VOOR IEDEREEN MOGELIJK

Voor sommige kinderen (en volwassenen) is spelen en bewegen niet vanzelfsprekend. Zij kunnen lang niet altijd deelnemen op de speel- en sportplekken omdat zij fysiek beperkt zijn. Of kunnen alleen onder toezicht spelen omdat zij verstandelijk beperkt zijn. Wij zijn van mening dat spelen en bewegen voor iedereen mogelijk moet zijn en daarom moeten speelplekken voor iedereen toegankelijk zijn. We hoeven daarvoor lang niet altijd de speeltoestellen zelf aan te passen; vaak is een ander ontwerp, met nadruk op toegankelijkheid en welkom voelen, al voldoende. Bijvoorbeeld met tegelverharding, speelmogelijkheden op 1 meter hoogte en extra zitplekken voor begeleiders. Spelen en bewegen is 'inclusief': voor iedereen veilig en niemand voelt zich onwelkom.

> “Spelen is voor iedereen ook als je een handicap hebt”

Contact met anderen is een sterke motivatie om naar buiten te gaan. Minstens net zo belangrijk als het spelen en bewegen zelf. Al spelend heb je contact met leeftijdgenoten, sluit je vriendschappen en leer je voor elkaar op te komen. De ontmoetingsplek in iedere buurt of wijk is dan ook belangrijke plek, een mini-samenleving.
Van jongs af aan samen spelen, kinderen met en zonder handicap, legt een stevige basis voor de inclusieve samenleving.

foto's: Speeltuinbende, NSGK

> “Met een vriendje kun je de hele wereld aan.”

Citaat van Ilse van der Put, Speeltuinbende
(onderdeel van de Nederlandse Stichting voor het Gehandicapte Kind, NSGK)

> “Naar buiten gaan is ontmoeten”

Voor sommige kinderen kan er sprake zijn van een drempel om naar buiten te gaan. Vaak opgeworpen door begeleiders en niet eens zozeer door het kind zelf, ingegeven door angst of het denken in beperkingen. Denk aan kinderen met een handicap, migrantenachtergrond of bij een verschil in hoog en laag inkomen. Wij vinden dat alle kinderen in de wijk mee moeten kunnen doen. Zodra we de barrières voor die groepen signaleren, willen we dit oplossen met integrale samenwerking.

Foto Speeltuinbende

AVONTUURLIJK SPELEN EN BEWEGEN

Uit onderzoeken blijkt dat de ideale speelvriendelijke omgeving mogelijkheden biedt voor verschillende soorten spel, met losse elementen, hoogteverschillen, schuilplekken en water. Een uitdagende omgeving maakt nieuwsgierig, nodigt uit tot ontdekken en verkennen en biedt talloze mogelijkheden. Door de speel- en beweegruimte in Almere op een meer avontuurlijke manier in te richten, verwachten we dat kinderen en volwassenen de essentie van spelen weer in gaan zien. Avontuurlijk betekent: volop ruimte voor ontdekken, creëren, bouwen, slepen, klauteren, gevaar leren inschatten en omgaan met risico's. Veel groen, zand en water en vrijheid om te ontdekken wat je hier allemaal mee kan. Spelen in een natuurlijke, groene en uitdagende omgeving, en waar dat kan met losse materialen, dat is avontuurlijk spelen!

> “Avontuurlijk spelen is je voorbereiden op de toekomst”

BREED AANBOD

Ieder kind is uniek met een eigen ontwikkelingspatroon en –behoefte. De behoeften van de kinderen veranderen naarmate ze ouder en meer speelervaren worden. Ze gaan dan steeds meer hun eigen weg. Tot en met 3 jaar in de eigen tuin en straat, tot en met 8 jaar in het blok, tot en met 11 jaar in de buurt en vanaf 12 jaar steeds meer de wijk, het stadsdeel en uiteindelijk de stad in.

Een kind heeft verschillende speelplekken nodig. Naast spelen in de openbare ruimte, zoals op de stoep of op straat, willen kinderen ook graag spelen op plekken waar speeltoestellen staan. Deze herkenbare plekken zijn tevens ontmoetingsplekken voor speelmaatjes. We zoeken naar een balans tussen kleine herkenbare speelplekken dichtbij huis (steunplek) en verschillende centrale speelplekken in de buurt waar meer te beleven valt, met een enkele speeltuin op stadsdeelniveau voor het complete aanbod op wat in de wijken niet aanwezig is, al dan niet inclusief toiletvoorziening en kiosk.

CHILLEN MOET KUNNEN

Jongeren hebben een eigen plek nodig. Voor hun is bewegen en ontmoeten belangrijk en daarom willen we voldoende sport- en ontmoetingsplekken hebben. We zien in buurten waar zulke plekken dun gezaaid zijn, dat al gauw overlast ervaren wordt.

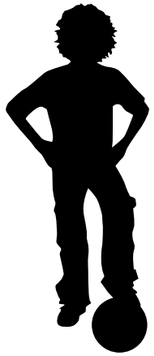

Ontmoeten kan eenvoudig op 'kletsplekken' als een bankje, of bij andere zitaanleidingen zoals een muurtje of trap. In parken en op pleinen zijn al veel van deze plekken te vinden, maar kletsplekken horen ook thuis in de wijken.
Jongeren willen ook sport- en ontmoetingsplekken. Dit zijn plekken waar jongeren voor een langere tijd zijn om te praten, te kijken en gezien te worden, en mogelijk wat te sporten of bewegen. Hier kan je tot later op de avond vrienden ontmoeten en is er meer te zien of te doen.

> “Chillen moet kunnen, jongeren hebben ruimte om te ontmoeten en te sporten”

SPORTIEVE JONGEREN EN VOLWASSENEN

De behoefte van 'spelen' op oudere leeftijd is sporten en ontmoeten, liefst in combinatie met de beleving van groen, water en natuur. Voor het vrij en openbaar sporten (o.a. skaten, joggen, fitness, tennis) zijn voorzieningen op stadsdeelniveau georganiseerd. Via routes en op locaties tussen de wijken zijn er voor meerdere behoeftegroepen voorzieningen. Voorbeelden hiervan zijn de sportplaygrounds aan de Evenaar, de Amsterdamweg en in het Cascadepark en het rondje Weerwater.
Maar ook Almeerders hebben vaak wensen voor nieuwe (sport)voorzieningen. Soms nemen zij zelf het initiatief om deze wensen te realiseren en kunnen wij daarbij faciliteren. Zo werken we langzaam van een aanbodgericht speel- en beweegruimtebeleid naar een behoeftegericht speel- en beweegruimtebeleid. Dan weten we in ieder geval zeker dat de speel- en beweegplekken in de stad goed gebruikt gaan worden.

EN VERDER...

Almere wil het zelfstandig spelen, bewegen, sporten en ontmoeten stimuleren. Daarom moet er dicht bij huis speelruimte zijn en een breed speelaanbod, ook al is dat laatste verder weg. Door het aanbieden van passende speelruimte, verspreid over de buurten en wijken, zijn er altijd speelmogelijkheden te vinden die passen bij de individuele behoefte van een kind. Het volgende hoofdstuk legt uit hoe.

> “Er is veel variatie in het aanbod van speel– en beweegvoorzieningen”

HOE GAAN WE HET DOEN?

4

WERKEN IN VERBINDING

We willen als gemeente middenin de stad staan. Dat betekent dat we vanuit de gemeente ruimte willen geven aan de stem van de stad, en dat de ambtelijke organisatie een andere houding aanneemt, waarbij we in opgaven denken en niet in hokjes of kokers. We noemen dit 'integrale beleidsaanpak'. Vanaf het begin betrekken we iedereen die met (delen van) het speel- en beweegruimtebeleid te maken heeft.

Het speel- en beweegruimtebeleid wordt toegevoegd aan de Omgevingsvisie. In het omgevingsplan worden de plekken voor spelen en bewegen meegenomen en functies en regels voor activiteiten aan locaties worden toegekend.
Voor het welzijn van de Almeerder willen we de openbare ruimte beweegvriendelijk inrichten, willen we in elk stadsdeel minstens één speeltuin en een uitgebreide multisportplek hebben, en willen we de speelvoorzieningen verbinden met de andere voorzieningen in de wijk. Dus is het belangrijk dat we nu alvast de ruimte voor spelen en bewegen reserveren.

Om spelend Almere er zo uit te laten zien als we hiervoor beschreven hebben, bewandelen we de 'weg der geleidelijkheid'. Meestal zullen we pas bij een vervangingsvraag (bijvoorbeeld door afgeschreven speeltoestellen) de speelplek op een nieuwe manier inrichten of wanneer een initiatief zich aandient. Dat heeft niet alleen met de kosten te maken, maar ook met de wens dat we dit samen met de stad willen doen. Dat betekent onder andere dat we zorgvuldig moeten afstemmen wie wat doet, om te voorkomen dat er beloftes gemaakt worden die wij of andere partijen in de stad niet na kunnen komen.

Voor zowel de openbare (beweeg)ruimte als voor de speelplekken geldt dat goed beheer en onderhoud uitnodigen tot intensief gebruik van deze openbare ruimte. We zullen dus moeten zorgen dat het gras van trapvelden tijdig gemaaid wordt en dat speelplekken hondenpoepvrij zijn. Dat laatste kunnen wij alleen samen met de stad voor elkaar krijgen. De gemeente zorgt voor regelgeving, voorzieningen en communicatie. Zo houden we samen de stad speelbaar!

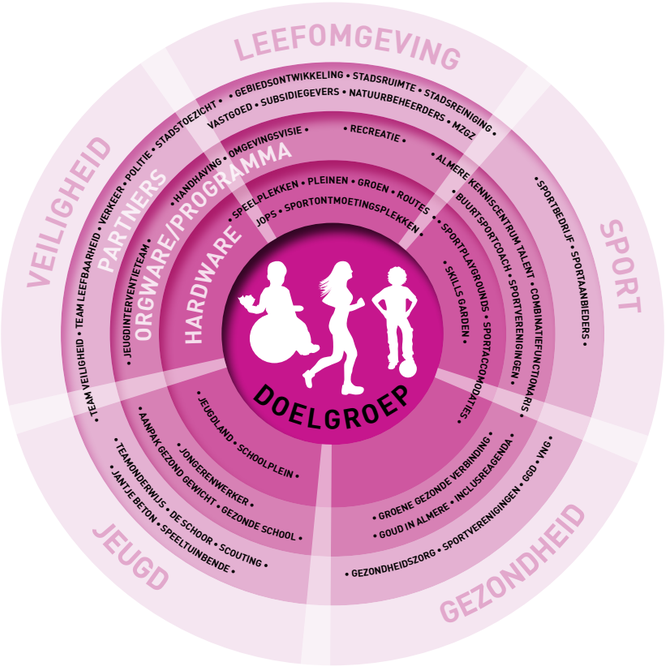

Figuur 2: integrale samenwerking

SAMEN MET DE STAD

We willen de stad ruimte geven om invloed uit te oefenen. Dit noemen we participatie; bewoners hebben betrokkenheid bij en invloed op hun directe leefomgeving.

We luisteren naar de stad op het moment dat wij als gemeente iets willen weten. We willen ook graag luisteren als de stad ons iets wil vertellen. Dat betekent dat wij openstaan voor initiatieven voor nieuwe speel- en beweegplekken. Ook gaan we op plekken die daar om vragen het beheer samen met de bewoners doen. Dat geldt voor (avontuurlijke) speelplekken en voor sport-, recreatie- en beweegvoorzieningen.

Het speel- en beweegruimtebeleid moet kinderen en volwassenen stimuleren om zo veel mogelijk te spelen en te bewegen. Er zijn veel maatschappelijke partners die ons daarbij kunnen helpen. Denk aan Jeugdland, Staatsbosbeheer, Jantje Beton, Speeltuinbende en Scouting. Maar ook De Schoor, MooiZoGoedZo, de buurtsportcoaches, de combinatiefunctionaris, jongerenwerkers, veiligheidsmanagers en professionals uit de gezondheidszorg zijn waardevolle partners.

En natuurlijk spelen scholen een grote rol als het gaat om het stimuleren van spelen en bewegen. Niet alleen hebben zij bijna dagelijks met de kinderen te maken, ook hebben zij de schoolpleinen waar kinderen ook na schooltijd nog veilig kunnen spelen. Het beheer van dergelijke openbare speelplekken zoals speeltuinen, doen we vaak samen met partners en met de mensen in de buurt. Gebruikmakend van de lokale omstandigheden en mogelijkheden. Dat geldt ook voor de speelvoorzieningen in winkelcentra – hierbij betrekken we de winkeliers en de ondernemers in de buurt.

> “Door het samen te doen is meer mogelijk”

We willen participatie op verschillende niveaus. Almeerders kunnen meedenken, meedoen of zelf doen. Meedenken kan ofwel als de gemeente ofwel de stad daar om vraagt. Meedoen kan met bedenken, ontwerpen en beheren.

Een echt avontuurlijk speelvriendelijke omgeving bijvoorbeeld, vraagt om een ander soort beheer. Soms is daarbij dagelijkse aandacht of toezicht nodig. De gemeente draagt zorg voor ‘het grote’, de buurt voor ‘het kleine’. De gemeente zorgt bijvoorbeeld voor een officieel toestel of de inrichting van de omgeving, en de buurt draagt zorg voor het dagelijks netjes houden. Door het samen te doen is meer mogelijk. Dan kan er bijvoorbeeld ook met losse materialen gespeeld worden. Wij zorgen voor een beheerder die bewoners kan ondersteunen en adviseren: door materialen te leveren die vrijkomen bij het beheer van de stad en adviezen te geven aangaande veilig spelen. Willen bewoners een aanpassing om hun omgeving speel- of ontmoetingsvriendelijker te maken? Dan kan deze beheerder – de zogenoemde klusbusbaas – ze daarin op weg helpen. De gemeente verstrekt materialen en kennis, de bewoners dragen zorg voor het op orde houden van “hun” speelplek, ook na de aanleg.

Bij ‘zelf doen’ gaat het vaak om een verplaatsbaar particulier speeltoestel in de openbare ruimte en een enkele keer om een initiatief voor zelfbouw. Burgerinitiatieven verrijken de stad en versterken de onderlinge betrokkenheid met elkaar en de omgeving. Maar initiatiefnemers dragen ook een verantwoordelijkheid voor hun acties en omdat de veiligheid van het kind voorop staat, staan we niet alles toe en hanteren we spelregels om samen zorg te dragen voor een veilige omgeving.

Zo maken we de speel- en beweegplekken écht van de stad.

Figuur 3: handelswijze gemeente bij particuliere speeltoestellen.

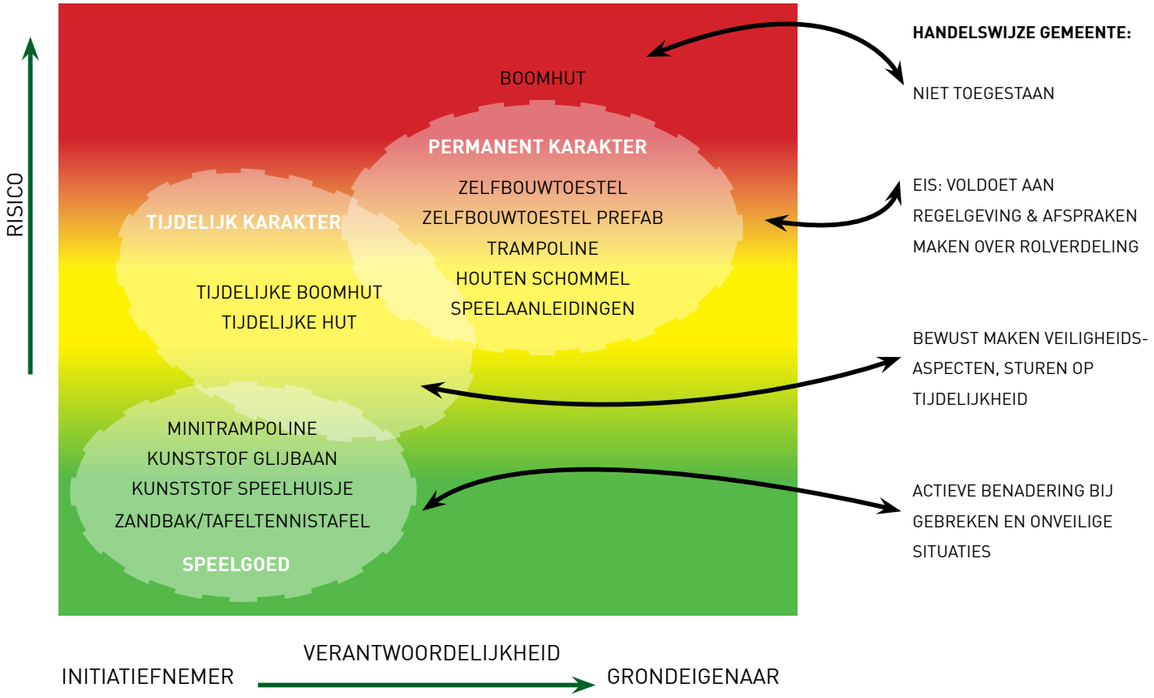

CIRCULAIRE ECONOMIE

Almere loopt voorop in het verwerken van afval. In 2020 wil de gemeente Almere een stad zonder afval zijn. Het nieuwe speel- en beweegruimtebeleid benadrukt het verduurzamen van speelplekken, waarbij verantwoord gebruik van grondstoffen en de circulaire economie een grote rol speelt.

Door materiaal te hergebruiken, zal de waarde van de circulaire economie groeien. Waar mogelijk doen we dit met Almeerders en stimuleren we lokaal ondernemerschap. Het eindresultaat van een speelplek staat niet vast, maar wordt bepaald door de beschikbaarheid van het herbruikbare materiaal. Waarschijnlijk zijn in het begin de aanschafkosten voor circulaire toestellen hoger zijn dan het traditionele aanbod. Door de markt uit te dagen tot innovatie, zullen op termijn concurrerende circulaire alternatieven voor de algemene markt beschikbaar komen.

> “Almere is toekomstbestendig: daarom hergebruiken we materiaal om te bouwen en te spelen”

TOELICHTING OP VOORZIENINGEN VOOR KINDEREN EN JONGEREN

Een evenwichtige spreiding zorgt ervoor dat er voldoende plekken en voorzieningen zijn voor spelen, sporten en ontmoeten. Een voorwaarde voor deze investeringen is het (kinder)aanbod. Als er weinig kinderen wonen zullen we minder in speeltoestellen investeren. Toch heeft ieder kind het recht op spelen en moet speelruimte overal aanwezig zijn. Bij weinig openbare ruimte maar veel kinderen in een buurt, zullen voorzieningen vooral een formeel karakter krijgen. Bij veel groen is er naar verhouding meer speelruimte met een informeler karakter.

Meer speel-, beweeg- en sportvoorzieningen in de buurt van routes of wijkvoorzieningen maken de routes aantrekkelijker en leiden tot meer spontane ontmoetingen op deze nieuwe knooppunten. Op deze manier maken we de stad aantrekkelijker en stimuleren we bewegen en ontmoeten. Voor zowel kinderen om zich zelfstandig te kunnen verplaatsen als voor volwassen om te bewegen.

Figuur 4: informele speelruimte

Figuur 5: steunplekken

Buiten is veel te beleven voor kinderen. Ze kunnen spelen op straat, voetballen op veldjes, en ook avonturieren in het groen: hutten bouwen in de bosjes of kikkervisjes vangen in de sloot. Dit is spelen in de informele speelruimte. Hier spelen is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen; hier leren ze omgaan met andere kinderen, het verkeer en hoe ze de volgende keer een nat pak of blauwe plek kunnen voorkomen.

Daarnaast zijn er ook 'formele' speelplekken in de stad. Om te beginnen met de steunplek dichtbij huis. Een deel hiervan veranderen wij stapsgewijs in meer avontuurlijke speelplekken, zodat kinderen hier naar hartenlust kunnen ontdekken, creëren en bouwen. Het zal een mix worden van avontuurlijke en formele inrichting, afhankelijk van het kinderaanbod, de beschikbare ruimte en hulp uit de buurt. De speelwaarde bij een avontuurlijke speelruimte is over het algemeen groter, maar natuurlijk is er ook een financieel argument. Enerzijds is het nodig om de vervangingskosten voor speel- en beweegruimte betaalbaar te houden, anderzijds wordt het geld dat overblijft bij vervanging ook gebruikt voor het realiseren van een breder aanbod en hogere onderhoudslasten bij een avontuurlijke inrichting.

Figuur 6: centrale plek

De plek in de speelbuurt met een breed aanbod noemen we een centrale plek. Het is een speelplek voor verschillende leeftijden. De ruimte is meestal goed en veilig bereikbaar. Op een centrale plek worden de investeringen van de speelbuurt gebundeld voor een breed aanbod aan speelmogelijkheden. Vaak zijn dit ook de schoolpleinen in de wijk. Toegankelijke speelobjecten voor kinderen met een beperking, stimuleert het samen spelen. Centrale plekken kenmerken zich door een grotere aantrekkingskracht met een groter en gevarieerd aanbod. Wat zorgt voor een hogere speelintensiteit en een langere speelduur ten opzichte van formeel ingerichte steunplekken.

Voorbeeld van aanpassing speelplekken op basis van spreidingsrichtlijn

Figuur 7: indicatief toekomstbeeld speel- en sport-voorzieningen op wijkniveau.

Figuur 8: speeltuin

Figuur 9: kletsplek

Speeltuinen onderscheiden zich met een eigen identiteit. Een uitgebreid aanbod aan voorzieningen – bijvoorbeeld een groot toestel of met iets wat niet in de wijken aanwezig is, in combinatie met picknicken, toilet, lichte horeca en liefst ook parkeren - vinden we terug op het schaalniveau van een stadsdeel. Met name hier is het belangrijk dat ook hier kinderen die niet zo makkelijk kunnen meedoen, welkom zijn. Een paar speeltuinen zijn volledig voorzien van alle faciliteiten, de andere speeltuinen zijn nog in ontwikkeling. Hier werken we samen met partners en ondernemers aan. Voor een speeltuin zijn de omvang, bereikbaarheid (incl. parkeren) en de toegang tot bijvoorbeeld horeca of sanitaire voorzieningen belangrijke succesfactoren. In de parken van Almere is er meer ruimte voor een (nieuwe) speeltuin dan in een bestaande wijk.

Het oprichten van een speeltuin met een compleet aanbod vraagt aanzienlijke investeringen, niet alleen om op te zetten maar ook om te onderhouden. Als er vanuit de stad een vraag komt, gaan we hier als gemeente samen met de initiatiefnemers en lokale ondernemers mee aan de slag.

Speciaal voor jongeren zijn er 'kletsplekken'. De natuurlijke reflex bij 'overlast' is om het bankje te verwijderen, maar dat heeft – naast dat de jongeren gewoon een nieuwe plek kiezen –als ongewenst effect dat de bankjes niet meer beschikbaar zijn voor anderen; ouders

Figuur 10: sport- en ontmoetingsplekken

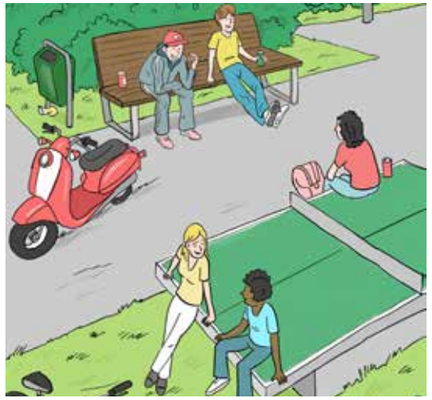

Overloopplek

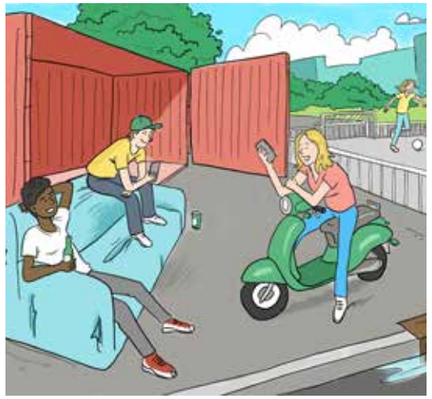

van spelende kinderen, ouderen die even willen zitten of sporters die de bankjes in hun sportroute opnemen. We kunnen dus beter met de jongeren in gesprek gaan, en bankjes daar plaatsen waar zij kunnen chillen zonder overlast te veroorzaken.

Naast kletsplekken hebben jongeren ook plekken nodig waar ze kunnen sporten en bewegen. Gebaseerd op praktijkervaringen hanteren we de vuistregel dat er op elke 100 jongeren één sport- en ontmoetingsplek is ingericht. Ongeveer één op de vijf sport- en ontmoetingsplekken ligt wat verder van de woningen af, de zogenoemde overloopplekken. Dat zijn een plekken waar net iets meer mag, zonder dat het tot overlast leidt.

Figuur 11: multisportplek

Bij één op de vijf sport- en ontmoetingsplekken ligt de nadruk op het beoefenen van meerdere soorten sporten, de multisportplek. De plek is uitgerust met verharde sportvloeren, zodat er jaarrond gesport kan worden. Hieronder vallen bijvoorbeeld de basketbalkooien, voetbalkooien en skatebanen. Ook de zogenoemde sportplaygrounds, beter bekend als de Cruijfcourts, vallen hieronder. Deze laatste categorie is in veel gevallen in beheer bij het Sportbedrijf en wordt benut voor activiteiten georganiseerd door de buurtsportcoaches.

Verlichting op de speel- en sportplekken is afgestemd op het gewenst gebruik. Daglicht kan namelijk ook de beste regulering zijn voor de plek. Graag zien we op de grotere speel- en sportplekken openbare watertappunten om de gezonde levenstijl te ondersteunen. Dit zijn opgaven die we in gezamenlijkheid oppakken.

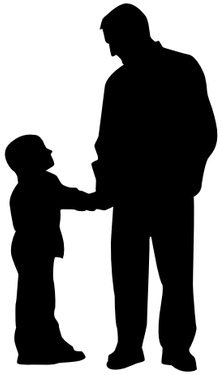

BEGROTING

Op basis van de huidige omvang van de stad is de financiële waarde van sport- en speeltoestellen in de openbare ruimte, bepaald op een vervangingswaarde van 18,5 miljoen euro. Dit is inclusief de val- en kunstgrasondergronden. De opgave volgens de 'Bestuursopdracht beheer' uit 2015, voor minder speeltoestellen, is in dit kader verwerkt. Deze paragraaf beschrijft alleen het areaal wat de afdeling Stadruimte in beheer heeft. De 5 sportplaygrounds in beheer van het Sportbedrijf, de sportaccommodaties of de Jeugdlanden bijvoorbeeld, vallen hier niet onder.

De verwachting is dat in de komende 10 jaar de voorzieningen voor jongeren en de sport- en beweegvoorzieningen voor volwassenen/senioren in omvang zullen toenemen. Jongeren hebben namelijk ruimte nodig om te ontmoeten en te sporten. Aan initiatieven uit de stad, ondersteunend aan een gezond en aantrekkelijk en beweegnetwerk, zullen wij als partner ook onze bijdrage leveren. De areaaltoename op deze onderdelen betekent minder toestellen voor de leeftijdscategorie 0-11 jaar. De afname in investeringsbudget voor 0-11 jaar wordt ook beïnvloed door de inzet van de klusbus. De klusbus wordt betaald uit de dagelijkse onderhoudslasten. Om de toename in onderhoudslasten te compenseren, investeren we minder in de vervanging van de formele speeltoestellen. Dit alles zonder in te boeten op de speelwaarde. De klusbus faciliteert namelijk de essentie van 'door samen te doen is meer mogelijk' en creëert extra speelwaarde in het avontuurlijk spelen.

Het inkoop- en aanbestedingscontract voor de vervanging van speel- en sporttoestellen stimuleert onze contractpartners om in de tijd toenemend te innoveren in duurzaam en circulair materiaalgebruik. Wat op termijn zal leiden tot marktconcurrerende concepten ten opzichte van het huidige aanbod.

Het faciliteren van het inclusief spelen, dus ook voor kinderen met een handicap, hoeft niet persé tot extra kosten te leiden. De voornaamste maatregelen bestaan immers uit een bewuste terreininrichting gericht op bereikbaarheid, zitgelegenheid en op de grotere plekken een aanpassing van een toestel zelf indien nodig. Het gaat hier om het bewust inclusief ontwerpen wat op projectniveau kostenneutraal uitgevoerd kan worden zonder veel aan speelwaarde in te boeten. Daarnaast is het mogelijk om in specifieke gevallen sponsoring te regelen.

Het onderhoud in de vorm van verzorging en reparaties voeren we uit op minimaal kwaliteitsniveau C (laag), gericht op veilig en heel (bijlage B Functionaliteits- & veiligheidscriteria met

onderhoudsniveau). Dit in overeenstemming met de maatregel onder de noemer 'kwaliteit' en vastgesteld in de Bestuursopdracht beheer 2015. Onderhoudsniveau C is één niveau lager dan het kwaliteitsniveau B (basis). Veel van de onderhoudsklachten die tijdens de stadsconsulatie genoemd zijn, denken wij vanaf 2019 op te kunnen lossen met een verbeterd onderhoudscontract, aandacht voor toezicht op de uitvoering, kortere interne lijnen en een duidelijke positionering van de eigen speelspecialisten. Daarnaast wordt samen met het groenonderhoud gewerkt aan een oplossing voor onkruidgroei en het maaien van trapvelden.

LITERATUUR

- Almeerse Participatienota (2013), gemeente Almere
- De aantrekkelijke speelplek (2018), afstudeeronderzoek Saxion Hogescholen, M. Mulder
- De speelvriendelijke groene openbare ruimte (2017), Aeres Hogeschool, N. Dijkhuijsen
- Growing Green Cities (2012), gemeente Almere
- Hoe de omgeving speelgedrag beïnvloedt (2018), Aeres Hogeschool, N. Dijkhuijsen
- Kom op naar buiten! (2016), gemeente Rotterdam
- Rapportage Sport 2018, Sociaal en Cultureel Planbureau
- Samen in beweging blijven voor een gezond Almere, nota gemeentelijk gezondheidsbeleid Almere 2018-2021, gemeente Almere
- Sportdeelname Almere 2018, Mulier Instituut
- Sportdeelname-onderzoek
- Sportief gebruik van de openbare ruimten in Almere, onderzoek (2018), Mulier Instituut
- Sportief in beweging, Almeers sportbeleid 2017-2020, gemeente Almere
- Technisch beheerkader 1.1 (2016), Stadsbeheer AIB, gemeente Almere

COLOFON

Ter aanbieding aan de gemeenteraad van Almere.

Samenstelling
Afdeling Stadsruimte

Kernteam
Peter Post
Madeleine Frelier, OBB Speelruimtespecialisten
Erica Pierik, Buro Mani, tekstbewerking

Fotografie
Bart Buijs, Prospero

Vormgeving
Communicatie en Dienstverlening

Drukwerk
Repro Almere

Gemeente Almere
Februari 2019